

II.

Nekdo se mi je zasmeljal.

Od gora je odmeval smeh
kakor krohotajoči se greh
in je vsul žveplo na svet.

Zavili so se listki,
upognili so se listi
in roža nisem več.

Smeh — — —

Tik za menoj je bil:
Velik,
širok —
in je bil kakor jaz.

Zrealo? Ne!

Brat moj —

Stoj!

Morilec!

Omahujem.

Mati, podpri me!

Žena, objemi me!

Sin moj, poljubi me!

Strah,

velik,

širok.

Jokam. In smeh-strah je za menoj.

III.

Dvignil sem prste z objokanih oči.

Kdo si?

Gledam:

Človek —
obraz je moj,
moje telo
in v obrazu smeh
in roža v njem —
črna, požgana.

Zamahnil sem z nožem — — — —

V nič je udarilo jeklo.

In smeh je izginil
ko senca v me.
In v meni je človek,
je smeh, je krohot,
je žveplo,
je strah.

Mati, reši me!

Žena, objemi me!

Sin moj, poljubi me! —

mene je strah.

ANUŠKA IN JOŠKO.

MATIJA MALEŠIČ.

(Prekmurski motiv.)

Na Goričkem se smeje ob beli cesti
bela krčma. Po oknih cvetejo pelag-
onije, po oknih dehtijo nagerleni,
po oknih se šopirijo rožmarini. Cel dehteč
vrt so okna bele krčme.

Na Dolinjskem se baha ob beli cesti po-
nosen bel dom. Po oknih ni pelagonij,
ni nagerlenov, ni rožmarina.

Četudi ne pošlje oče Joška na Goričko —
če ga pošlje kam po Dolinjskem, če ga
pošlje kam na Ravensko — Joško križari
po ravnih belih cestah dolinjskih, Joško
križari po ravnih belih cestah ravnih,
Joško pripelje vedno navkreber pred belo
krčmo na Goričkem.

Anuška boža pelagonije, neguje nager-
lene, zaliva rožmarinom. Jošku se vidi,
da je sama roža med rožami.

»Za koga neguješ nagerlene?« vpraša
mehko in stopi proti oknu.

»Ne vem!«

»Komu podariš kito rožmarina?« Joško
se nasloni na okno, ji gleda v modre oči
in mu je mehko pri sreč.

»Tudi še ne vem!« Anuškina ličica božajo
nagerlene, oči božajo Joška.

»Srečen, kdor jo dobi!«

Anuška ne odgovori.

»Kako lepe rože imaš! Kakor nobena
druga.« Joško iztegne roko in hoče po-
božati nagerlene.

Na vratih krčme zakliče oče: »Ti, Joško?«
Joško naglo odstopi in da konjema jesti.

»Po poslu, po poslu! Tu sem se oglasil!«

»Tak vstopi vendar!«

Joško vstopi in mimogrede kradoma po-
gleda na okno. Anuškin obraz ga po-
zdravlja izmed rož.

Oče je moder, izkušen in veliko govori,
Joško je mlad in neizkušen. In poslušaj...
In poslušaj... In misli, misli, misli...

Joško bi moral pogledati h konjema.

Ali čemu je pri hiši hlapec?

Oče gre naročiti hlapcu.

Joško premišljuje, premišljuje. Vseeno bi
pogledal h konjema. Kaj ve hlapec, kako
sta naučena in kako jima prija.

V veži ga sreča oče. Vse je že opravljeno.

108 Vrneta se v sobo.

Oče pripoveduje, pripoveduje, Joško poslušaj in misli, misli.

Joško mora domov, da ga ne zaloti noč. Daleč je dom tam na Dolinjskem.

Počasi seda Joško na voz. Anuškinih oči ni med rožami na oknu. Korakoma stopata konja, Joško zre na voz, da li ni česa izgubil. Anuške ni pri oknu. Joško ustavi konja in skoči z voza. Zadnje kolo nekako čudno škriplje. Anuške ni na vrtu.

Ko veter hitita vranca navzdol po belih goričkih cestah, ko misel plavata po ravnih dolinjskih cestah proti domu.

Ko na perotih belih golobov hite Joškove misli nazaj na Goričko in obkrožajo belo krčmo, božajo pelagonije, nagerlene, rožmarine po oknih, gledajo v modrih očeh svoj obraz.

Na prsih pa Joško nima pripetega rdečega nagerlena, nima pripetega zelenega rožmarina.

Na Goričkem ima Anuška svojo cerkev, na Dolinjskem ima Joško svojo cerkev. Napravita pa tako, da gresta v Soboto v cerkev. Anuška gre v svojo cerkev. Joško gre v svojo cerkev.

Po maši ne počaka Joško pred cerkvijo, da se pomeni z znanci, kaj ga je privedlo sem in kako je tam na Dolinjskem. Joško hiti k drugi cerkvi.

Anuška stopi ko slučajno iz gruče.

Joško obstoji ves prevzet. »Kako si zala! Ko da misliš na svatbo!«

»Čigavo?«

»I, svojo! Čigavo drugo? Ko nevesta si se nakitila!«

»Za svatbo je treba i ženina!«

»Ti, ti ga težko dobiš...« Joško pozabi, da drži že od prve besede Anuškin roko in jo vedno krepkeje stiska.

Anuška se boji ljudi, ki bi lahko zapazili, in mu jo izviije. »Tako mi stiskaš roko!«

»Če bi pa jaz bil rad ženin!«

»Ti?!«

»Jaz! Nihče drugi ne sme biti! Nihče, nihče! Samo jaz!«

»O, kako samozavestno!«

»Anuška, po tvojih oknih cvetejo rože kakor nikjer drugod. Na naših oknih ni rož. Tako pusta so in prazna naša okna! Tako bi rad, da so tudi naša okna zelen in cvetoč vrt.«

»Podarim ti jih nekaj, da si okrašiš okna.«

»Anuška, ali bi ne hotela sama prenesti svojih rož na naša okna?«

Joško skuša doseči njeno roko. Anuška jo odmika. Ljudje ju obkrožajo.

»Anuška...«

»Kaj pri vas nimajo dekleta rož po oknih?«

»Imajo! Ali tako lepih, ko so tvoje, jih ni.«

»Gotovo so! Le bolje poglej po Dolinjskem naokoli! Kaj bi se ženil na Goričkem!«

»Anuška, kako moreš kaj takega reči?«

»Bogve kje na Dolinjskem imaš že izbrano...« Anuškin oči ga božajo in govorijo, da tega ne verjame.

»To imam za zahvalo, da mislim dan in noč in noč in dan nate.« Joško ne išče več Anuškin roke. Dvigne glavo in pogleda po ljudeh naokoli.

»Saj ni res! Koliko časa te že ni bilo pri nas?!« Anuška prestopi tako, da ji mora pogledati v oči.

»Da veš, kako rad bi prišel vsak dan! Kako rad bi ostal ves božji dan pri vas! Ne, najrajši bi te odvedel k nam, da bi bila vedno skupaj!«

»Vidiš jo, Anuška!« Sosesta je tako vesela, da vzbudi še pozornost drugih. »Sem si mislila, da moram koga najti, da ne grem sama domov! Si prišla peš? Z vozom?«

»Pridi zopet! Pa kmalu!« šepne Anuška in mu mehko stisne roko.

»Pridem! Kmalu!«

Joško je vesel in ves srečen. Sredi te množice bi na vse grlo zavriskal.

Joško išče in najde. Na prostranem gostilniškem dvorišču najde voz, prepričati se gre še v hlev in vidi konja. In ve, da je Anuška na semnju.

Gre k šotorom, izbere in kupi najlepše in največje srce z najizbranejšim napisom. V gneči zapazi Anuško in se prerije do nje.

»To sem ti kupil, Anuška...« Osupne. Anuškin pogled je plah, na licih ni veselja.

»Anuška, za božjo voljo... kaj ti je?«

»Anuška!« Očetov glas je skoro osoren.

Joško vidi, da ima v roki bič in da je njegov obraz mrk in neprijazen.

Plah pogled zabega na Joška.

Srce mu pade z roke na tla.

Množica potepta srce z najizbranejšim napisom.

Voz priropota pred belo krčmo na Goričkem. Krepka roka nategne vajeti, da se konja vzpneta na zadnje noge. Med rožami po oknih ni Anuškinih oči... V krčmi govori oče s pivci. Joško sedi sam in hodi sam pogledavat h konjema.

Anuške ni na spregled...

Ko podivjana vihrata konja po belih goričkih cestah navzdol, ko ledena zimska burja tulijo Joškove misli.

Oče pričakuje Joška na dvorišču. To ni njegova navada. Tudi ni njegova navada, da bi hodil s klobukom na očeh, z rokami sklenjenimi na hrbtu ter s povešeno glavo. »Od te strani prihajaš? ... Poslal sem te vendar proti Muri!« Mrk je očetov pogled. »Ovinek sem napravil!«

»Da ne boš delal ovinkov in... in ne mučil konj po nepotrebnem, bom odslej sam vozaril.«

Žalostno povešajo i pelagonije i rožmarini i nagerleni svoje glavice po oknih bele krčme na Goričkem. Ko da pozablja gospodarica zalivati svojim ljubljenkam... Na oknih ponosnega belega doma na Dolinjskem ni rož. Pusta so okna in prazna. O, kako pusta in prazna...

Anuškin oče je trd luteran.

Joškov oče je trd katoličan.

MARINA.

JOŽA LOVRENČIČ.

Zlata cesta v morju
pelje v nedogled —
jadrnica na obzorju
išče k sreči sled.

V rožah solnce je vtonilo,
zlate ceste nič več ni,
v mraku morje je zavalovilo,
se odbilo od peči...

TOLMUN SRED TRAVNIKA.

ALOJZIJ REMEC.

»Sred travnika v večeru se srebrim,
med vrbami molčeči svit neba,
in čakam tebe, ljuba deklica,
da v mraku tajnem s tabo oživim.

Vso belo vzamem v mračni te objem
in te ogrnem v prvih zvezd sijaj,
v bežečih krogih vsak lovim giblaj
ti plašča, ki te v njem ljubiti smem.

Nocoj te ni...« med vrbami zveni.

V polnočni uri z ljubim je prišla
in z drobno šibo vodo bičala
in šepetala: »Čuj, tolmun živi!

Ker me je prej kot ti objel,
sovražim ga. Naj čuti, naj trpi!« —
Poljubil jo je dragi na oči...
odšla sta... V temi je tolmun ihtel...

DOM.

JANEZ JALEN.

Drama v štirih dejanjih.

Čas: Nekaj let pred svetovno vojno.

Kraj: Trata, veliko posestvo na Gorenjskem.

OSEBE:

Ana, vdova, gospodari; živi ji pet otrok:

Mirko, najstarejši, studira pravo,

Tine, drugi, je odslužil vojake,

Angela je dovršila gospodinjstvo šolo,

Tončka obiskuje zadnji licej,

Stanko četrto gimnazijo.

Tonej, bratranec gospodinje.

Grčarjeva Ivanka, polgruntarska hči.

Mlinarjev Lojze, bogat posestnik, Ana mu je botra.

Miha Krčmar, sosed.

Rado Škrjanec, gimnazijski suplent.

Senoseki: Joža, France, Janez.

Grabljevk: Minica, Jerica.

Pozorišče — od gledalcev.

PRVO DEJANJE.

Pozorišče: Tratnikova hiša (družinska soba). Vhod zadaj. V desni steni vrata v kamro, v levi dvoje oken na dvorišče. Stene so slikane. — Oprava je deloma kmečka, deloma gosposka. Zadaaj: na desni stoji krušna peč s čelešnikom, ob njej na sprednji strani namesto klopi otomana; na levi od vrat kredenca. Spredej: v levem kotu miza in stoli, vse iz javora; v desnem šivalni stroj s stolom in